

Dechové cvičení

Hlasové cvičení

Píseň

Rytmické cvičení

Hudební nauka

Opakování

Poslech

Hudební výchova 5. ročník

37. PREZENTACE

- polyfonie neboli vícehlas
- kánon
- majestátní fuga
- spirituál "Stará archa"
- synkopa
- Ruští hudební skladatelé:
 - a) Musorgskij Modest Petrovič - Tanec kuřátek ve skořápkách (z cyklu obrázky a výstavy)
 - b) Petr Iljič Čajkovskij - TROJKA Z cyklu Roční doby - Listopad
 - c) Prokofjev Sergej Sergejevič - POCHOD Z dětské suity Letní den

Hlasové desatero

- 1) Dbej na správné držení těla.
- 2) Dýchej vědomě a prováděj dechová cvičení.
- 3) Před „použitím“ hlasivky probud’.
- 4) Prováděj hlasová cvičení.
- 5) Vždy hlídej přirozenou barvu i sílu svého hlasu.
- 6) Mluv i zpívej s důkladnou artikulací.
- 7) Užívej pestře intonace, tempa a pauz.
- 8) Hlasivky netrap v horku, v zimě nebo v nemoci.
- 9) Procvičuj zpěv a řeč pokaždé, když máš příležitost.
- 10) Po delším zpěvu nechej své hlasivky odpočinout.

Dechové cvičení (2-3 min.)

Dechové cvičení

Děti se rovně posadí, jednu ruku si položí na hrud', druhou na břicho. Před začátkem cviku výdech. Cvičení rozdělíme na tři doby: první doba předklon, druhá doba – výdrž, třetí doba – vzpřim. Při předklonu vdechujeme, na druhou dobu zadržíme dech, na třetí dobu vypouštíme - zároveň s prováděním pohybu. Vdech musí být mimovolný, nesmí to být schválně nabírání vzduchu. Zadržení je zatím okamžik klidu, vzduch, který při předklonu vnikl do plic, naplňuje zdánlivě břicho – to zjistí ruka na břicho položená. Ruka na hrudi zjišťuje, že dech vůbec nenaplňuje horní část hrudi, ale umísťuje se dole. Výdech začíná současně s pohybem vzpřímení a trvá tak dlouho jako tento pohyb. Každou ze tří etap cviku rozdělíme na tři doby. Tím dostaneme klidný, pozvolný postup cviku, chvíle zadržení je zdůrazněna. **Vdechujeme nosem a pootevřenými ústy zároveň.**

Jazykolam: NENAOLEJUJE – LI MNE JULIE, NAOLEJUJI SE SÁM.

a) Přečti jazykolam.

b) Budeme zrychlovat tak, abychom na jeden nádech řekli větu vícekrát – samozřejmě srozumitelně.

Hlasové cvičení (3 - 5 min.)

Při zpěvu sedíme nebo stojíme s narovnanými zády, nehrbíme se, neopíráme se o lavici, při postoji nám ruce visí volně podél těla nebo jsou mírně vzadu.

Začínáme písničkou „Houpy, houpy“, zpíváme ve stoje, zapneme zvuk písně.

Řekneme si, že jsme zpívali tóny vyšší (zazpíváme je) a tóny nižší (zazpíváme je) .

Zpěv bez doprovodu nástroje. Všichni používáme fonogestiku:

- gesto pro tón vyšší – 5. stupeň- ruka ve výšce úst (pozor ústa nezakrývat)
- gesto pro tón nižší – 3. stupeň- ruka přibližně ve výšce hrudníku

HOU-PY, HOU-PY, KOČKA SNĚDLA KROU-PY,
KO-COUR HRÁCH NA KÁM-NÁCH,
KO-TA-TA SE HNĚ-VA-LA, ŽE JÍM TA-KY NE-DA-LA.

Po přezpívání popěvků naučíme děti další popěvek. Opět ho provázíme fonogestikou. Použijeme obrázek kočky.

„Kočka strakatá měla koťata.

Koťat bylo moc, přejem vám dobrou noc.“

Píseň (7-10 min.)

Poznávání písničky podle melodie:

opakování známých písní ze čtvrtého ročníku.

Učitel zpívá část melodie dříve naučené písně.

Děti hádají, o jakou píseň se jedná. Při správné odpovědi si společně píseň zazpíváme.

(4 – 5 písní, můžeme zařadit i píseň s pohybem).

Polyfonie neboli vícehlas. Kánon a fuga.

Polyfonie - v překladu **mnohohlas** (je to složenina dvou řeckých slov. polys = mnoho a fonos = hlas). Tato řecká slova se uplatňují i jinde v češtině např. foniatr = lékař, který léčí nemoci hrdla a hlasivek.

Není ovšem vícehlas jako vícehlas. Když společně zpíváme za doprovodu kytary nebo klavíru, nejedná se o polyfonii, ale o **homofonii** = **stejnohlas**. V tomto případě je totiž jen jedna hlavní melodie - ta zpívaná - a ostatní hlasy (třeba akordy kytary) ji pouze doprovázejí. V polyfonii je tomu zcela jinak. Tam zní několik hlasů pohromadě a všechny jsou přitom stejně významné, rovnocenné, žádný není jen doprovodný.

Polyfonní, mnohohlasá hudba se vyvíjela velmi dlouho, již od 7. stol. Svou největší slávu prožila v době baroka, tedy zhruba v první polovině 18. stol., kdy zněla mohutná hudební díla ohromné hlasové složitosti.

Rozdíl mezi jednohlasem a barokní polyfonií si porovnáme na následujících ukázkách.

Jednohlasá
hudba

Barokní
polyfonní
hudba

[Odkaz - info barokní hudba](#)

Polyfonní zpěv - vyzkoušíme si, jak se polyfonie tvoří za pomoci známých písniček.

Písně si všichni společně zazpíváme. Pak se rozdělíme na poloviny a zazpíváme dvě písňe na neutrální slabiku. Potom se rozdělíme na tři skupiny a zpíváme opět na neutrální slabiku. Nakonec zpíváme slova písni.

1. Já do lesa nepojedu

Já do lesa nepojedu,
já do lesa nepůjdu, kdyby
na mě hajný přišel,
on by mně vzal sekyru;
sekyra je za dva zlatý,
a topůrko za tolar,
kdyby na mě hajný přišel,
on by mně to všechno vzal.

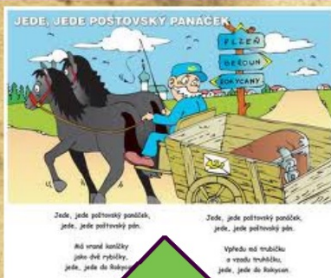

Píseň [Já do lesa nepojedu](#) (odkaz)

2. Jede, jede poštovský panáček

2. SLOKA

Jede, jede poštovský panáček,
jede, jede poštovský pán.
Má vraný koníčky jako dvě
rybičky,
jede jede do Rokycan.

Píseň [Jede, jede poštovský panáček](#) (odkaz)

3. Neviděli jste tu mé panenky

Neviděli jste tu mé panenky, šla do lesa na malenky.
Neviděli jste tu mé panenky, šla do lesa trávu žít.
Šla do lesa, byla rosa, záblo ji to, byla bosa.
Neviděli jste tu mé panenky, šla do lesa trávu žít.

Kánon

Je to polyfonní skladba. Lidé zpívají stejnou píseň, ale jedna skupina začne zpívat dříve, druhá skupina zpívá s určitým zpožděním. Podobně může stejnou píseň zpívat i více skupin - každá skupina vždy s určitým zpožděním. Tento zpěv představuje nápodobu neboli imitaci. Jeden hlas napodobuje, přejímá melodii hlasu, který začal, nastoupil před ním. Kánon je tedy druhem takzvané imitační polyfonie. Vyzkoušíme si kánon na následujících písních.

1. Červená se, line záře

(píseň k oslavě ohně)

Červená se, line záře (2x),
oheň, oheň,
hřeje ruce, barví tváře (2x).

2. Dú Valaši, dú

Dú Valaši dú,
hore dědinů,
jeden nese pepřek,
druhý zase česnek,
třetí cibulú, třetí
cibulu.

3. Ej padá, padá rosička

Ej padá, padá rosička,
spali by moje očička.
spali by moje, spaly by
aj tvoje,
spaly by ony oboje.

Píseň Ej padá, padá rosička
(odkaz)

Majestátní fuga

Vedle vokální (zpívané polyfonie musí existovat i polyfonní skladby určené pouze pro hudební nástroje - instrumenty. Je to tzv. instrumentální polyfonie. Ta se začala výrazněji rozvíjet daleko později než vokální, až v 16. stol. Její vznik souvisí se zdokonalením a technickým vylepšením hudebních nástrojů, zejména varhan (varhany a fuga patří k sobě), loutny, houslí a od 18. stol. i klavíru.

varhany

loutna

housle

klavír

Nejdokonalejší mnohohlasou hudební formou je FUGA. Fuga je polyfonní skladba určená pouze pro hudební nástroje.

Polyfonie dosáhla vrcholu hlavně v období baroka - především v tvorbě Johanna Sebastiana Bacha (1685 - 1750). Poslechneme si nyní ukázkou z jeho díla - fugu č. 1 ze souboru polyfonních skladeb UMĚNÍ FUGY (CD 7. roč. č. 9).

Fuga č. 1 ze souboru polyfonních skladeb UMĚNÍ FUGY.

Johann Sebastian Bach
- životopis (odkaz)

STARÁ ARCHA (OLD ARCH'S MOVING)

Traditional, text D. Vančura

(Doprovod: 4)

Svižně

1. R. Já mám kocábku náram, náram, náram, kocábku náram, náramnou. Já mám
 6. kocábku náram, náram, náram, kocábku náram, náramnou. Archa má cíl,
 11. archa má směr, plaví se k Arara tu na sever. Já mám kocábku náram, náram, náram,
 16. kocábku náram, náramnou. Já mám kocábku náram, náram, náram, kocábku náram,
 21. náramnou. 1. Pršelo a blejskalo se sedm neděl, kocábku náram, náramnou.
 26. Noe ne-byl překvapeněj, on to věděl, kocábku náram, náramnou. Já mám

2. Šem, Ham a Jáfet byli bratři rodní,
 kocábku náram, náramnou,
 Noe je zavolal ještě před povodní,
 kocábku náram, náramnou.
 Kázal jim naložit ptáky, savce,
 kocábku náram, náramnou,
 ryby nechte, zachrání se samy hladce,
 kocábku náram, náramnou.

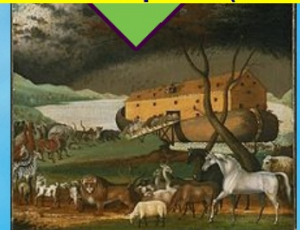
R.

3. Přišla bouře, zlámala jim pádla, vesla,
 kocábku náram, náramnou,
 v tom přilétla holubice snítku nesla,
 kocábku náram, náramnou.
 Když přistáli, vyložili náklad celý,
 kocábku náram, náramnou,
 ještě, že tu starou, dobrou archu měli,
 kocábku náram, náramnou.

R.

Spirituál tvoří hudební styl zvaný jazz /džez/. Spirituál je duchovní sborová píseň amerických černochů (někdy se v nich střídali sólista, kazatel a sbor). Američtí černoši čerpali z biblických příběhů a upravovali si je k obrazu svému. Spirituál hovoří o lidské touze, o volnosti, o nelehkém životě. Do českých zemí proniká ve 20. letech 20. stol. V mnohém jsou aktuální dodnes.

Stará archa píseň (odkaz)

Archa v ilustraci od Edwarda Hickse

Stará archa (Ol' Ark Is A-Moverin)

Černošský spirituál
Český text: D. Vančura
Úprava: J. Tichota

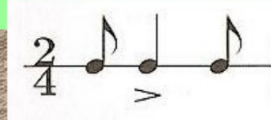
Klidně

Já mám ko-cáb-ku ná-ram, ná-ram, ná-ram, ko-cáb-ku
ná-ram, ná-ram-nou. Já mám -nou. 1. Pr-še-lo a blej-ska-lo se
No-e ne-byl pře-kva-pe-nej.
se-dum ne-děl.— (ko-cáb-ku ná-ram, ná-ram-nou.) nou.) Já mám
on to vě-děl,—
ko-cáb-ku ná-ram, ná-ram, ná-ram, ko-cáb-ku ná-ram,
ná-ram-nou. Já mám -nou. Ar-cha má cíl,— Ar-cha má směr,—
pla-ví se k A-ra-ra-tu na se-ver. Já mám ko-cáb-ku

Úkoly

1. Najdi v notovém zápise písně následující hudební značky ☹️ 😊 . Modře je zakroužkuj. Jak se tato značka jmenuje? Co znamená?

2. Prohlédni si notový zápis písně, najdi a zakroužkuj červeně následující takty v písni. Pozorně si prohlédni hudební značku pod čtvrt'ovou notou. V zápise může být i nad notou.:

3. Opíš poslední řádek notového zápisu. Noty pojmenuj.

Stará archa (Ol' Ark Is A-Moverin)

Černošský spirituál
Český text: D. Vančura
Úprava: J. Tichota

Klidně

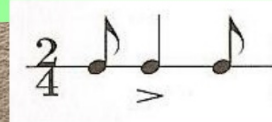
Já mám ko-cáb-ku ná-ram, ná-ram, ná-ram, ko-cáb-ku
ná-ram, ná-ram-nou. Já mám -nou. 1. Pr-še-lo a blej-ska-lo se
No-e ne-byl pře-kva-pe-nej,
se-dum ne-děl,— (ko-cáb-ku ná-ram, ná-ram-nou.) nou.) Já mám
on to vě-děl,—
ko-cáb-ku ná-ram, ná-ram, ná-ram, ko-cáb-ku ná-ram,
ná-ram-nou. Já mám -nou. Ar-cha má cíl,— Ar-cha má směr,—

d2 h, d2 h d2e2 d2 c2 h, a, g, h a, m g, g, g

Rešení

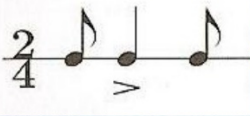
1. ☹️ ☺️ koruna nebo také fermata. Znamená, že tón se protáhne na delší dobu než udává nota. Délku prodloužení určuje interpret sám podle svého citění, často se ale tóny s korunou přibližně prodlužují o polovinu své notové hodnoty.

2. Prohlédni si notový zápis písně, najdi a zakroužkuj červeně následující takty v písni. Pozorně si prohlédni hudební značku pod čtvrtovou notou. V zápise může být i nad notou.:

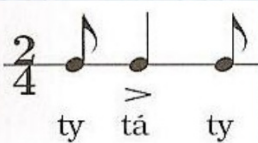
3. Opiš poslední řádek notového zápisu. Noty pojmenuj.

Synkopa

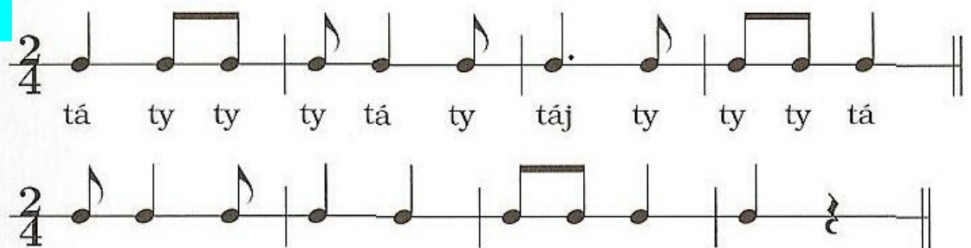
Prohlédni si ještě jednou pozorně následující rytmický útvar.

Nazýváme jej synkopa (rytmický útvar 3 not, kde prostřední nota je dvakrát delší než noty krajní a přízvuk je přenesen z těžké doby na lehkou). Pro snadnější vytleskávání si připomeneme rytmické slabiky.:

Synkopa je rytmický útvar hojně používaný v jazzu /džezu/. Co je jazz /džez/ si řekneme v další vyučovací hodině.

Procvič si:

Ruští hudební skladatelé

**Petr Iljič
Čajkovskij**

(7. 5. 1840 – Votkinsk -
6. 11. 1893 Petrohrad)

životopis (odkaz)

Prezentace 12

TROJKA
Z cyklu Roční
doby - Listopad
CD 3. ročník
BIANKA č. 5 (3 : 05)

**Musorgskij Modest
Petrovič**

(21. 3. 1839, Karevo
- 16. 3. 1881,
Petrohrad, životopis

(odkaz)

**Prokofjev Sergej
Sergejevič**
(23. dubna 1891,
Soncovka – 5. 3.
1953, Moskva),
životopis (odkaz)
Prezentace

**Tanec kuřátek ve
skořápkách (z cyklu
obrázky a výstavy) -
CD 5. ročník
BIANKA č. 19 (2:11)**

POCHOD
Z dětské suity
Letní den
CD 3. ročník BIANKA
č. 17 (1 : 06)

Ruští hudební skladatelé

Úkol:

1. Seřad' hudební skladatele od nejstaršího (přesunem obrázků).
2. Přiřad' jména hudebních skladatelů ke správným obrázkům.
3. Poslouchej skladby, přiřad' je ke správným skladatelům a přesuň k nim správné názvy.

Prokofjev Sergej
Sergejevič

TROJKA
Z cyklu Roční
doby - Listopad

Musorgskij
Modest Petrovič

POCHOD
Z dětské suity
Letní den

Petr Iljič
Čajkovskij

Tanec kuřátek ve
skořápkách (z cyklu
obrázky a výstavy) -

Ruští hudební skladatelé

Řešení:

1. Seřad' hudební skladatele od nejstaršího (přesunem obrázků).
2. Přiřad' jména hudebních skladatelů ke správným obrázkům.
3. Poslouchej skladby, přiřad' je ke správným skladatelům a přesuň k nim správné názvy.

Musorgskij
Modest Petrovič

Tanec kuřátek ve
skořápkách (z cyklu
obrázky a výstavy) -

Petr Iljič
Čajkovskij

TROJKA
Z cyklu Roční
doby - Listopad

Prokofjev Sergej
Sergejevič

POCHOD
Z dětské suity
Letní den

Zapiš do sešitu a pamatuj!

Polyfonie = mnohohlas. Několik hlasů zní pohromadě a všechny jsou přitom stejně významné, rovnocenné.

Homofonie = stejnohlas.

Kánon je druhem takzvané imitační polyfonie. **Imitace** = nápodoba.

Fuga = instrumentální polyfonie (polyfonní skladby určené pouze pro hudební nástroje - instrumenty).

Spirituál je duchovní sborová píseň amerických černochoů. Ti čerpali náměty z biblických příběhů. Např. píseň "Stará archa."

Poslech:

Ruští hudební skladatelé

a) Musorgskij Modest Petrovič (19. stol.)

b) Petr Iljič Čajkovskij (19. stol.)

c) Prokofjev Sergej Sergejevič (19. - 20. stol.)

Seznam použitého materiálu

- Hudební výchova 5 – učebnice pro 5. ročník základní školy. Nakladatelství Nová škola.
- Metodický průvodce učebnicí Hudební výchova 5 pro 5. ročník základní školy. Nakladatelství Nová škola.
- Hudební výchova pro 5. ročník základní školy. Nakladatelství SPN.
- Vlasta Beilová. Barevné cinkání s obrázky Miloše Nesvadby. První krůčky do světa hudby. Nakladatelství MUSIC DISTRIBUCE.
- Nauč mě písničky. Nakladatelství AXIÓMA Praha.
- Náměty pro tvořivé vyučování na 1. stupni ZŠ – RAABÍK
- CD RAABE – Hudební nástroje – Emil Hradecký
- Hudební nástroje – Doprovodný text k CD Hudební nástroje –RAABE
- Hudební nástroje – Obrazový materiál k CD Hudební nástroje – RAABE
Program ActivInspire - Studio - knihovna prostředků
- *Internetové stránky - odkazy:*
http://cs.wikipedia.org/wiki/Barokn%C3%AD_hudba
<http://www.youtube.com/watch?v=MORB7a-ZLBM>
http://www.youtube.com/watch?v=dN9_Vuki13M
<http://www.youtube.com/watch?v=ISIBmtUEng8>
http://cs.wikipedia.org/wiki/Johann_Sebastian_Bach
<http://www.youtube.com/watch?v=mLYCWFKLtCo>
http://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Ilji%C4%8D_%C4%8Cajkovskij
http://cs.wikipedia.org/wiki/Modest_Petrovi%C4%8D_Musorgskij
http://cs.wikipedia.org/wiki/Sergej_Prokofjev

